

7 Оя. XV. 5. 67.

1^н ая
Мувыв коньорјас, отувтчөј!

ІЧӨТ ШКОЛАЫН ВО ГӨГӨРҒА УЖ.

1923 во.
Комі ыга ледан ін.
Сыктывдін кар.

Оботделение № 5 Тираж 1000 экз. г. Устьс. Тип. Обкома РКП.

Коми-3

21-1749

В о з к ы в.

Өні выль школа, ужалан школа лөбөдөны. Шуоны, колө-пө велөдчыясос олөмыскөд төдмөдны, медем школаыс олөмые ез торжав. Шуоны, ыгајас дорыс-пө буржыка вермас ывлавылыс да школа пыцца оланногыс велөдны.

Кызи-мыј выль школасө лөбөдны, ыгајастөгыс велөдны,— кол-сурө велөдыяс оз-на бура төдны. Сы-понда Коми ыга леқан ін леқө тајө ыга, гашкө кушөма-кө отсалас велөдыяслы.

Тајө ез пропессорјас гижны, гижисны ічөт коми школаын велөдыяс. Тајө ыга вөгтө сөмын ордым (туј), гөгөр бок оз ін-дав. Велөдыяслы аслыныс колө ордымсө вөзө нуөдны да пас-көдны.

Коми ыга леқан ін.

Икс. Д

6754

180

Посыи велодчыёјаснод во гогёраа уц.

1. Кальендар.

Быд тёлыё пукогём велёдыё боотё кабала лёст нольпелёсё-ёи вијёдлёмёс (квадратики), гёжё сетчё тёлыё лун лядсё. Ошдёё ётенё.

Чельад быд лун ловафёа-јылыё пасјалёны. Лёёёёёны календар. Шондја лунё нольпелёсё ласкёны (тупкёны) гёрё кабалаёи. кёмёра лунё—руд кабалаёи, зера лунё—езыё кабалаёи, лым усан лунё—јесжыд кабалаёи. (Почё мукёд пёяёс кабалаёи). Тёлыё помасём бёрын кабала лёстёё гёгёрыёс басётёны серласјасёи (картинајасёи) тёлыё-сертё: Септёбр тёлыё—коргём пујасёи, вартанјасёи; Октабр—лымјалёмёи, лым ацанёи; Нојабр—тёвза кёмикот-паскёмёи; Феклабр—басётёма јолкајасёи; Јанвар—лечканјасёи, чёрсјасёи; Певрал—дасёён чојёд ислялёмёи; Март—дёра кыан кёлујасёи; Апрель—борбаёи; Мај—вёлугёјасёи, шорјасёи, кайјасёи; Јун—зорёјасёи; Јул—вогёсјасёи; Август—цакјасёи (чельад вермасиы став тёлыё-јывёыс аоныс выл тор рёсуйтны).

Сешём ас лёёёёёи календарыд лёё мед бур отсёг ёрнётны во гёгёраа олём-јылыё; ар-јылыё, тёв-јылыё, тулыс-јылыё, гожёи-јылыё. Ошвоцас чельадлёи лёё—кущёи тёлыёын мед јона зерлё, кущёиын гажа, шондја лунјас, кор лым уёё.

2. Чельад му вылыи.

Велёдыё чельадёс нуё вундытёи му вылё. Сени ёрнётёны быдман тор-јывёыс. Сёзёа мунёны вундыёјас ёиё. Адаёны колгајас, чумальјас; борјасёи, лэз под вылыё зорёјас; кашасёи

(ромашка), пӧлуҕ (василек), пӧлӧјур (одуванчик), вијјур (матемачеха), јӧн (репейник). Горнӧтӧны, коланторјас абу сецӧм дорӧјасыс мортлы.

Школаӧ вајӧны шепјас, ізасјас, дорӧјас. Горнӧтӧны адзылан торјас јылыс, кодӧ сојӧ нън, кодӧ ізас, кодӧ дорӧјас.

Рісујтӧны, вундалӧны, ӧшӧдлӧны кабала вылӧ етенӧ.

Лыҕфӧны „Ідја-шобдіа“, „Му вылын“, „Шепјас“ („Шонді југӧр“ ыҕаыс).

3. Јӧрын.

Велӧдыс челафӧс нуӧ град јӧрӧ. Сени нещыштӧны став ӧкас пуктасӧс (картупель, лук, соркнӧ, галан, морков, капуста і мукӧдтор) відлалӧны, кор, вуж, кӧјдыс, сојыштӧны. Сесса нуӧны школаӧ. Горнӧтӧны град јӧр-јылыс, пуктас-јылыс, кодӧ јешцӧ куцӧм пуктас адзывлӧс. Куцӧм пуктаслыс сојӧны кӧјдысӧс, куцӧмлыс корсӧ, куцӧмлыс вужсӧ. Кодӧ адзывлӧс аҕкыщлыс быдмӧмсӧ. Кыҕӧ кујлӧ сылӧн кӧјдысыс (колӧ петкӧдлыны). Кодӧ адзывлӧс ӧгурчӧ. Кыҕӧ сіјӧ быдмӧ.

Кодӧ ачыс јӧрын ужавліс. Кыҕӧ колӧ дӧзӧрӧитны да быдтыны пуктасјасӧс. Мыла јӧр пощӧны. Пуктасјасӧс тӧлын ріцӧм-јылыс (кынмӧмыс, сісмӧмыс), сојӧм-јылыс (пуомӧн, кынӧн).

Мојдӧны „Соркнӧ“* Челаф соркнӧсӧ ворсӧны (Репка). Лыҕфӧны сӧк „Јӧрын“, „Ӧтув ужалӧм“, „Град јӧрын“, Кӧјдыс пуктас весалӧм („Шонді југӧр“).

Та бӧрын рісујтӧны пуктасјас. Кабалаыс вундалӧны. Сојыс вӧчалӧны. Школа гажӧдӧны асланыс ужӧн.

4. Вӧрын.

Челаф велӧдыскӧд мунӧны вӧрӧ. Адӧны: турунјас вијӧдӧмабӧ-нын, дорӧјас космӧмаӧ. Сӧмын кӧнкӧ-кӧнкӧ тыдалӧны нукуырчӧмадӧ кацавӧнјас, пӧтуфјас, јӧчјас. Казјас оз-нын кывны.

Пырӧны вӧрӧ. Адӧны: пӧкӧдјас, кӧзјас, ызјас зӧж пӧс-

кабс сулалоны; кычлон, лымпулон корјас виждомабе; пипулон
попынелон гөрдөдөмабе.

Сорнитоны чельадкөд ар-жылыс. Сөсөа чукөртөны быд пол-
ос корјас, увјас, кољас, шақјас, вотөсјас. Ставо нубны шко-
лаб.

5. Школаын.

Школаын велөдыс чельадјаскөд сорнитө вөрө ветлөм-жылыс:
мы адчывлісны, мыј казавлісны. Кушөмжык пујасын лысјас
быдмөны, кушөмжыкын корјас, көні кушөм шақ-вотөс быдмө.
Сојан шақ-жылыс, *ојтөм-жылыс.

Уна тор-на позө сорнитны. Сөсөа чельад вајан торјассө вур-
алөны, кабала вылө. Рісујтөны, кабалаыс вундалөны (вырезы-
вание), сојыс вөчалөны (лепка). Кодөс позө—өтенө өшлөны, кодөс
ідралөны шакапө.

Та бөрын чельад быд пу төдөдөны кор-өерті, ув-өерті,
лыс өерті.

Лыфөны „Шақјас, кос вылө петалөј!“

Өшөдны колө өерпас „Шақјас.“ Лыфөны өтис „Арја выв“.
Пөткөдлөны „Ар,“ өерпас „Кытчө-нө кајјасыс лоіны?“
„Віцөј вөртө“. Сөтис „Вөрын.“ („Шонд југөр“).

6. Кывтөм пемөсјас.

Кан.

Өерпас: „Кан піјаныскөд“.

Сорнитөны: кодлөн ем гортас кан. Кушөм рөмабе, кушөм
нөмабе. Мыла канөс відөны. Малалгөн мы сіјө керө. Кыз шы-
во (шавзө). Мыла најө гөнабе. Небыд алы чорыд гөнныс на-
лөн. Мыла најө гөннысө нүлөны, мысөдөны (зев пелькөб). Јурыс
кушөм канлөн. Мыј јурвылас. Кымын сылөн кокыс. Кушөмбө
лапајасыс (зев небыдөб, шөрыс јурлөс-коф, мед кок шыыс оз
кыв), Мыла йок шы кылөмыс оз ков каныслөн. Гыжјавліс өз
кодөскө. Кушөм сылөн гыжјыс. Пыр өз тыдав гыжјыс. Мукөд-
дырјі зөбө гыжөб. Кор чуртөд, Кыз гөтөд.

щō шыр-кинчѣ сѣѵ кулѵ. Кыѵ вѵтлысолѵ кайяс бѵрса, керка пельсѣсѣ шаркѵдчѵ. Вермис ез ескѵ сѣѵ кышасны пу вылѵ, керка пельсѵ, гыжѣсѣс-кѵ ез јосѵ вѵвны. Кущѵм пѣнѣсѣс. Мына сещѵм јос пѣнѣсѣс колѵ сылы. Мыј мед јона раѣјтѵ кањѵд.

Вајѵны челаѵ кањѵс. Видлалѵны сылыс оинсѵ, пельсѵ, ян-сѵ, гѵнсѵ, лаласѵ, гыжсѵ, бѵжсѵ. Сесѵа сорнѵтѵны, кущѵма кан аѵѵ да кылѵ. Коржык шырѣсѵс куталѵ, кущѵм сѣнмыс. Откоѵа-ѵ аѵѵ југыдын да пемыдын. Вѣѵѵдлѵны лунын дај рытын оинсѵ. Асѣсныс вѣѵѵдлѵны. Кодѣ тѵдѵ кан пѣјансѵ. Кущѵмѵс најѵ чужѣганыс. Кыѵ вѵрсѵны кан пѣјаныскѵд. Мыјѵн верѵѵ мамыс најѵс. Раѣјтѵ оз кан асѵс пѣјансѵ. Кыѵ вѵлѵдѵ мамыс пѣјансѵ шырѣсѵс кутавны. Вѵеталѵны челаѵ асланыс кан-јылыс.

Ташѵм сорнѣ кан-јылыс мунѵ кујѣм кымын урѵк.

Вѵлѵдыс лыѵѵѵ стѣк „Кан“, „Пѣјана-кан“. Мојѵѵны „Руч да кѵч“. („Мојѵданкыс поснѣ чѵј-воклы“). Челаѵ рѣсѵѵтѵны канѵс. Вѵѵчалѵны. сојыс. Кабаланыс вундалѵны. Чухѵртѵны шкапѵ лѣѵѵ ѵшлѵны етенѵ.

7. Шыр.

Челаѵ налькѵѵн кыѵѵны шырѵс.

Лун-мѵѵ вѣѵѵны, верѵѵны, вѣдлалѵны. Сорнѵтѵны: кущѵм-жык шырѣс овлѵны. Кытыс аѵѵвѵлѣсны (гортыс, му вылыс). Вур алѣ омѵл вѵѵѵны шырѣс мортлы.

Вѵлѵдѵны стѣк „Шыр пѣ“. Лыѵѵѵны „Шыр чѵм.“ (Теремок мышкы). Вѵрсѵны челаѵ шыр чѵмнас.

8. Пон.

Серпас—Кычѣ пон. Сорнѵтѵны, кодлѵн гортын ем пон. Кущѵм. Мыј нѣма. Кущѵм нѣмаѵс, гѵнаѵс јешщѵ овлѵны. Кѵнѣ пон олѵ, мыј-понда понсѵ вѣѵѵны. Ем-абу вѵѵѵр сылѵн. Кодѵс раѣјтѵ. кодѵс увтѵ. пурѵ. Нырнас мыј кылѵ. Кущѵмѵс пѣнѣсѣс,

II. Ыж.

Серпас: „Ыж баяжаскөд“. Буржык ветлыны челафкөд ыж-
 яс дінас. Сорытны: кушөм ыжас әйбе, кушөм нәлән јур, кок,
 бөж, ғыж, пінјас. Мыј өөбны, јубны, көні олбны. Мыј-пойда ыж-
 сө візбны. Кучығыс, вуруныс мыј өөбны. Јајнас, госнас мыј
 кербны.

Лыфдбны: „Міјай ыжас,“ „Кыш мөгө.“ Бара өөчоны таб-
 лтса.

Рісујтбны, өөјде өөчалбны, кабаланыс вундалбны.

Сөсөа колө челафлы виставны-тујдыны: кәп нө да пои ар-
 җы рафөјтыс пемдөјас (эверјас.) Вөв, мдс, ыж, кбза—туру. Јырыс
 пемдөјас. Лыфдбны: „Кытөм пемдөјас.“ (Шонді јүг.).

12. Чіпан да петук.

Петкөдлбны серпас ылыс петукөс, чіпанөс, чіпанпјан-
 өс. Ветлбны челафкөд чіпанјас дінө. Сорытбны: мыјла чіпан-
 өс візбны. Мыјөн вердбны. Көп візбны. Колкынас, јајнас, гбнынас
 мыј кербны. Қытыс чіпан чужө (петкөдлбны кык колк: өйыс
 мед муртса вәјбма (өвежб)), мөдыс мед чіпан улыс, морта-ын.
 Өтөыс петкөдлбны жежыд чут віжыс (семя), мөдөыс—пісө
 (зародыш). Виставны кыкнан-јывөыс.

Бур өскө өлі өпіртын візны морта колкөс кыштөгөс.

Лыфдбны: „Чіпан пі“ (Шонді јүгөр).

Сорытбны „Ныи чіпанјасөс вердө“ өерпас-јылыс.

Бара челаф рісујтбны, кабаланыс вундалбны, өөјде өөчалб-
 ны.

Гіжбны челаф асланыс чіпан-јылыс.

Лыфдбны: „Мыј мед чөскөд“, „Кытө віқан пемдө-
 јас венгөмадө.“ (Шонді јүг.).

13. Төв.

Челад шоныфк лунө мунёны вөр дорө. Пујас мичаа гырт-
бмабе. Му лымјөн шебрасёма. Шебрас улые видлөны му, турун.

Көн-сурө лебалёны чавканјас, ракајас, пышкајјас. Челад
ворсёны лымјөн: туплалёны лымјые акаёс.

Лысфёны стк: „Ислалём“, „Төв пукёом“, „Төвге а
турөб вој.“

Мөдые летчылёны || вылө либё шорө. Видлалёны јі, тујјас,
|| выв јукёс. || увгыс васө. Ислалёны. Адёны јі вывті вёлөн
ветлыојасөс.

14. Школаын.

Пыртёны челад лым да сывёны. Сесеа васө бөр кынтё-
ны. Горнитёны сы жылыс. Лым уелгөн петалёны ывлаф лым чірјас
(снежинки) видлавны (паскөм вылыс). Оз-кө лым уг, видлалёны
лым чірјассө, берпас, выдыс.

Кабалаыс вундалёны, рисујтёны лым чірјассө.

Горнитёны: мыла оз кынмы өзімлөн, турунлөн, пулөн
вужјасыс. Лысфёны „Мед воҗа лым“.

Горнитёны төвге гажөбчөм-жылыс.

Петкөдлөны берпасјас: „Выл лым куҗа“ (Шо первому
снегу), „Міја н јолка“, „Јолка бөрын“, „Лым акаё.“

Ставсө рисујтёны, кабалаыс вундалёны.

Вісталёны: кыҗи морт асө кбзыдыс віҗө (олан інөн, паскөм-
өн.)

Шоныд паскөм-жылыс вісталасны, мыјыс да коді најөс вөчө.

Кушөмжык керкајас овлывлөны, мыјыс да кыҗи вөчөны,
мыјөн шонтёны. Кодлөн кушөм керкаыс: ыҗыд, ічөт. Сещөм абу
ісполкомыд, школаыд, больничамыд. Кодкө гашикө мөд өікас керка
адчыліс. Челад вісталёны, мыла пач ломтёны, мыјөн. Велөдыс
вісталө із шомөн (каменный уголь), трундаён (торф), іҗасөн лөнт-
ыём. (Петкөдлыны колө із шомсө, трундасө).

Къзыдыс видчысѡм, дебѡм-жылыс. (Шоныд кутанныс.) Кынѡмпѡт перѡм-жылыс. Шоныд ин корѡм-жылыс.

Лыдѡны: „Тѡвлѡн лѡкалѡм,“ мождѡны „Шоныд корыс ас.“ (Посны чѡй воклы) (Зимовье зверей.) Стык. „Кѡч,“ „Велѡ вѡстало млоі,“ „Нажан руч,“ „Кѡч.“

Мед бѡрын позѡ вѡхны нѡржасыс да ватаыс „Тѡвса вѡр.“

15. Тулыс.

Челаф луныс-лунѡ выл тор вѡсталѡны јен југыд вежѡм жылыс. Ёждѡр тѡвнас школаад локтам вѡлі пемыдѡн, гортад мунам пемыдѡн. Оні мунам і локтам југыдѡн. Кушѡм лунжасыс кутисны лоны. Шондыс кушѡм лоны кутис. Мыјла војтвајас пѡтисны, јынојјас ѡшјисны. Тујјас сѡдѡдисны. Мыјла кучик кѡмкотаѡс, Ветлѡдлѡны ју дѡрѡ; вежѡм сылыс вѡдѡны. Вѡдѡны јі кылалѡм. Гіжѡны јі кылалѡм-жылыс і быд вежѡм-жылыс.

Ветлѡны лампаѡн вѡр дѡрѡ да вѡјѡны баѡ нѡр, кыѡ нѡр. Сег аѡдѡны гарјас, бербајас. Пуктѡны ва пѡ. Быдлун вѡдлалѡны. Челаф сѡнвозын гарјасыс, бербајасыс паскалѡны корјас. дѡнјас вујжалѡны. Чужтѡны быдтѡны ачкыщ. ід, су, зѡр, уна сѡкас зѡрѡ. Мед сѡнвозаныс петалѡ-быдмѡ. Зѡрѡјјасѡс гѡжѡмбыд дѡчѡрѡтѡны.

Ветлѡны челаф му-вылѡ, јѡрѡ. Вѡдѡдѡны ѡым, турун,—ставыс вежѡдѡ. Мытчысѡмаѡс медвоzza тувсов зѡрѡјјас. Кѡн-сурѡ лебѡлѡны, вѡрѡны гарјас. Быдѡн кутѡмаѡс сѡдмыны, ловзыны.

Школаѡ вѡјѡны тувсов зѡрѡјјас, гѡжалѡны кытыс да кор сурѡ. Костѡны најѡс, кабала вылѡ ласкалѡны.

Ветлѡны вѡрѡ. Аѡдѡны кыѡ вежѡмаѡс пујас, корвалѡмаѡс. Кылѡ лебачјаслѡн зѡлѡм.

Сѡрѡитѡны лебачјас лектѡм-жылыс. Кушѡм лебачјас лектѡны гѡжѡм кежлѡ: сѡд рака (грач), скворѡч, зѡлѡан (жаворонок), шыкыш (ласточка), кѡк (кукушка), сѡрѡйк (трясогузка), јіјѡн (синица).

Келѡ регыѡдѡк вѡчыштны школаын гѡз-ѡѡд лебачѡс.

Лыдфёны: „Вогёгөр,“ „Пёрые пышкај,“ „Істан піјан,“ „Позтём кёк,“ „Утка поз“, „Кёк“ (Шонді југёры).

Адфёны гутјасёс, бобувјасёс.

Колё вёгыштны гут јывмём, тёвјём-јылые. Кушём уна омёл мортлы гут вёчё. Кутёны черанёс, вёзёны дозјын, вердёны гутјасён, вёдфёны сылые оласногсё.

Ветлёны гёп дорё. Вёдфёны, вёдлалёны сетые олыёјассё—чутікјасёс; лагушасёс і мукёдсё.

Сакён гумовтёны васё олыёјаснас. Вайёны гортё. Челадгнвоцын чуткые летё ном. Лагуша пёкые назёныкён лагушас артмёны.

Сорытёны на-јылые—бур алі लोक на-помые мортлы.

16. Гожём.

Гёз-мёдые ветлёны вёрё, му вылё, вадорё, мельныча дорё. Быд ветлігён вайёны мыј поёб. О в в е д а ј т ё н ы, гёжалёны кызј вежбёс тулысаан ывлаис: зорізјас, пујас, турун, вотёс, гагјас.

Вёдлалёны зорізјас, турунјас, пујас. Сорытёны вуж-јылые. кушём сылён уж (пуёс вёзё пёрёмые, бојан-јуан лерё му-пышкыё). Вёдлалёны із (стебель). Сорытёны кушём уж сылён. (Ізсаан бьдмё ув-роз, корјас, зорізјас, кёјдыс. Із пыщкёдыс кајё вужсааньс бојан-јуан. Колё вундыны ув, пуктыны ва пыщкё). Пујаслён із чорыд, турунјаслён небыд.

Вёдлалёны уна пёлёс кор, налые дінјассё, сёнјассё. (Мыјла колё коојыс). Пуктёны костыны.

Вёдлалёны зоріз (тулысса пуктём зорізјас. Поёб табаклые, абу-кё вёз-му вывсаис.) Зорізлые став торсё вёдлавны: (лепестки, тычинки, пестики и т. д.). Коёлён кушём уж. Мыјла мёллуньс да чёскыд дукыс колё зорізлы (привлекают насекомых —отыпление). Кызј налы отсаёны гагјас да тёв (разбёдны кёјдыс). Вайёны вотёс (оз. мырпом) кёјдыса зорізјас колё. аңкыщ-пуртёс. Вёдлалёны, сорытёны кыз кёјдыс налые разбёдны, кёзёны пемёс-

јас, лебачјас, ва, төв, морт. (Ембө төна көјдысјас). Чукөртөны уна пөлөс көјдыс, вөтөс.

Гіжөны: кыңи күшөм көјдыс артмө (колын, пуртөсын, вөтөсын, кыш пын). Пөлөјур-јылыс (одуванчик).

Чужтөны школаын уна пөлөс көјдыс уна ногөн: шоның инын, көңд инын, југың инын, пөмың инын. Тупкөм сулјаын. (Сынөд-јылыс сөрөитөм бөрын). Аққасны челаф,—көјдыс чужны колө шоның, ва, сынөд (воздук). Југың оз ков.

Көвтөны зөңнас кушөмкө турун: вужнас, іңнас, корјаснас, зоріңјаснас. Пісујтөны зоріңдыс торјас (части). Вундалөны ка- балаыс. Гіжөны.

Лыдөдөны „Көңдөјас“, „Гөжөа лун“. Стыкјас: „Чөмјын вөрсөм“, „Гөжөмын“. (Шөнді југөр.)

17. Муғин (почва).

Муңөны челафкөд буждөм шор бөкө, лыбө зөм буждөгө. (крутой обрыв). Видлалөны му вәјјасө (слои), мед вылі вәссө (подпочва), нудөны муғинсө гөртө. Төдмалөны кушөм муғин мыј- ыс артмөма (лыа, сој, сөд му), кушөм муғин овлывлө: лыа, сој- өд, сөд му. сора. Кушөм муғин бур быдман торлы. Мыј вөчөны сојыс, лыаыс. Көңі ем кірпич вөчан ін, сој дозмук вөчан ін, колө ветлыны челафкөд.

Віставны стеклө заводуын ужалыс јөз-јылыс, стеклө вөчөм- јылыс. Ем-кө, колөң картина петкөдлыны сы-јылыс. Челаф вај- өны сој тор, кірпич тор, вөрсөң сој дозмук. Лөбөдөны табыт- сајас: 1) „Мыј вөчөны сојыс.“ 2) „Мыј вөчөны лыаыс“.

Казтыштны колө јөжыд сој-јылыс (фарфөр):

18. Му вылын.

Ветлөны чөлафкөд мујас вылө. Видлалөны ід, су, зөр, шөбді, шабді, пыш. Сорөитөны мыј-пөнда најөс көңөны, ужалө- ны. Адабөны пөлүф (василек), јөн і мүкөд зорің, Коланторјас абу најө. Кың колө најөс бырөдны. Кушөм му вылө оз пет

сещом югыс. Горытоны му ужало. дээрбитом-жылыс. Кыз
ужалоны миан.

Школаын иеткөдлөны зерпас, кыз ужалоны мукөдлаын,
(машинажасон). Дөбөдөны кабала выло став-жыныс табытсајас:
1) „Мыј артмө суыс“, 2) „Мыј артмө зөрүс“, 3) Мыј
вөчбны шабтыс, пышкыс.

Кабалаыс вундалоны, сојыс вөчалоны, рисујтоны му ужала-
ан көлү: гөр, пина, чарла, зыр, вартан, гумладор, мельница.

Кудель ужалан көлү: стан, печкан, чөрс, нарјан, мыран,
давјан, быдмасан, трубица.

Гижоны быдтор-жылыс ічөткөк вөстас (рассказ). Велөдбны
отк „Кайла вөдбла аслам му выло.“ Лыфбны: „Машина-
бны ышкөм.“ „Шабди“, „Му вылын“, „Мед бура жан
воас“.

Горытоны му вывса кайјас, пембөсјас, гајјас-жылыс, му
вывса шыр, жунган гаг (майский жук), му ош (землеройка),
вурдыс (крот), нчув. Ставыс мед вөлі челаф, айводын. Вөд-
пайбны төдмалоны налыс оласногысө. Көдү бур, көдү эмөл
вөчө мөртлы. Лыфбны: „Гајјас-жылыс“.

19. Парма јаг.

Мунбны челаф козја-пожөма јагө. Пырбны јагө. Сені пе-
мыд, дөн: шынытов. Икөбн абу турун, нн дөріз, нн куст. Кок-
ув мөд төлдөс. Гөгөр көз, пожөм, тувалу, пув көр, чөд көр,
ннш, јала, лудік турун (папоротник), көн-сурө шақјас.

Вермасны адчыны көчөс мыбө урөс. Горытоны на-жылыс,
кыз олбны, мыј сојбны, мыјла гөн налөн вежласө. Мыјла кыз-
оны најдөс. Горытоны став дөрсө пембөс-жылыс (руч, ош, көјін),
кыз најдө аснысө вөдбны, воцсабдны (борьба за жизнь), абрыс
вөдб (покровительственная окраска.) Кушөм гајјас олбны пујас
вылын. Мыј сојбны. Кутбны локгагөс (ящерица), нубны горто,
дөзјын вөзыштбны. Адчыны козуврот кар. Пакөдбө-

ны карсё. Віцёбны налыг оласногсё, ужсё. Сені горні уна доё, (пожэ торто нуны да банка улын вічыштны; віцёбны-тёд-малёны налыг оломсё). Відлалёны пожом, сорнітоны сы-жылыг: јон вужјас, лок лыа мусін вылын быдмём, кыз увјас (тёвбыд кутоны лым), јон болон (древесина), кырс, сір лысјас, колъ, гёна кёјдысјас мыјла келё пулы. Відлалёны вундём пу, лыдфёны кымын вога пуыс. Мыј бур бостё морт пожомыг. Таг-жё пожэ відлавны да сорнітны кыз-жылыг.

Уна пёлёс ныщ нуёны гортё. Мыј ныщыг бурыс, коллы сїё колё.

Лудік турун (палоротник), вісталёны кыз најё јывмёны (спорами), јон пушјас, шакјас јывмём-жылыг. Кылёны оіжлыг кокасём, кёкылыг кёкём. Сорнітоны на-жылыг. Тёлын, гожёмын, кыз-мыј олоны, војёны. Мукёд лебачјас, пёткајас-жылыг. Коді кушём бур, омёл вёчё мортны.

Ставсё, мыј пожэ, челаф ворыг нуёны школаё. Школаын ставсё ідралёны, лёёбёны таблітсајас: „П о ж ё м“: 1) вуж, 2) ув улъ кольла, 3) воём кёјдыска колъ, 4) кёјдыс, 5) весёмныс вундём пу тор, 6) пёв тор, 7) кырс, тор, 8) сір, 9) шом, 10) скипідар (сулїяын.)

„К о з“ сїжэ.

Лебачјасёс пожэ регыдікён вічыштны школаын. Медоа бур ловја вылыг велёбны. Тыртём лебач поз петкёблыны. Кушём ныщ бур вёчёны најё мортлы. Оз-кё шедны, пожэ картина вылыг відлавны.

Гїжёны: „Кодёс кыз морт,“ „Мыј вёчёны вёрыг,“ „Кушём бур пу помыг.“ „Пёткајас помыг,“ „Посны лебач помыг.“ Картина вылыг гїжёны: „Л е б а ч п о з к о с а л ы г с а ј а с .“

Лыдфёны „У р“. „К о з.“ Велёбёны сїжас: „К ё ч,“ „В ё р ы н,“ „В і ц ё ј в ё р т ё,“ „К а ј л ё н т ё ж д ы г ё м.“ (Ш. југ.). Ставсё рісујтёны, војыг вёчалёны. Таг-жё ветлёны раскё да велёбёны корја пујас. Мыј сені быдмё. Мусін. Вёчёны таблітсајас:

„К ы з,“ „В а ф,“ „Л ё м,“ „П і п у“.

Сесаа пожэ вёчны ныщкыг, нёрјасыг „Вёр пёрёдём“ (рубка

леса.) Таблитса „Мыј вѣчоны пуыс.“ ЧелаѢ агныс вѣчалѣны ворсан лизан-улѣс, тасті-пан, куѢ, керка, вор, чуман, пестер.

20. Ва дорын.

Муноны жу дорѣ, либѣ клуч дорѣ. Сорнитѣны кущѣм вајас тѣдѣны: жујас, шорјас, помѣдјас (пруд), тыјас, нурјас, морѣјас, клучјас. Нѣјт ва, сѣз ва (сысјавны мѣча лыа-пыр, либѣ промокательнѣ) кабала-пыр.)

Мыла клуч ва сѣз, сѣстѣм. Му вывса ва кущѣм. Мыла Ва пакталѣм, когмѣм му вылыс.

Кыѣ артмѣ ру, кымѣр, лысва, пуж, зер, лым.

Вермас оз кодкѣ ватѣг овны: морт, лемѣс, быдман тор. Мельныча кѣльѣса код^тбергѣдлѣ. Кыѣ вѣчѣма мельныча (кодѣ воавыв нулыны мельнычаѣ челаѢѣс.) Кущѣмжык пыжѣн, паракѣдѣн ветлѣдлыны. Вѣрѣс, пескѣс кыѣ кѣлѣдѣны. Тулысын кущѣмѣс жујасыд овлѣны. Вѣзјасыд мыј лѣлѣны. Бур али омѣл ѣдлѣмыс. Мујаслѣн, керкајаслѣн ѣдлѣм бур абу.

ЛыѢѢѣны: „Ва,“ „Зер војтјас.“ „Ва дорын.“ Колѣ петкѣдлыны серпас: „Ыт вѣ.“

21. Жу-помѣд (пруд.)

ЧелаѢ вѣѣдѣны серпас вылыс (абу-кѣ школаын чукѣртѣма да лѣѣѣѣма воавыв) ваын, тыын олыс лебачјасѣс, пѣткајасѣс. Мыла најѣ мѣд пѣлѣсѣѣ (куѢ гола, куѢ кок, ныр). Лѣагуша-јасѣс (налыс артмѣм). Черцјасѣс (кущѣм черѣ ѣѣм, борд, гаѢ, пѣк, ѣѣкѣм, кулѣм, тѣлын олѣм.)

Ракѣс. Ваын чужыѣ олыс гагјасѣс (ном, журыгуѣ). Наѣылыс сорнитѣм бѣрын муноны помѣд вылѣ, жу дорѣ. Ветлѣны мельныча дѣрѣ. Жу пѣдѣн: помѣд пѣлѣн вѣдлалѣны-гѣдмалѣны быдман тор-јасѣс: баѢ, зѣрцѣ, ѣжѣр. Ваыс гумовтѣны став турунјаснас лѣагуша пѣк, лѣѣѣјасѣс (улитки), ва ѣѣзувѣс (пиявка), вѣгѣлјасѣс (гу-

сеңицы) ва гагјаслыг, јурегуыюјаслыг (стрекозы), чутікјасѳс (личинки комара), ва локгагјасѳс (тритон).

Ставѳ дозјасын вайѳны школаѳ, пукталѳны ва тыра банкајасѳ. Васѳ колѳ вежлавны, мед оз пѳѳны да шыгы кувны олыјасыс. Чельаѳ еинвозын дозјасын пѳкјасыг артмѳ лагуша, чутікыг—ном, вегылјасыг—гагјас, јурегуе. Чельаѳ быдлун вѳд-лалѳны најѳс да мыј адјасны выл тор—пасјалѳны асланыс тетраѳѳ. Сізі жѳ черіјас-јылыг колѳ велѳѳны.

Лыѳѳѳны: „Ју да шор“, „Лагуша“, „Чері-јас“, „Помѳѳм.“ Сојыг вѳчалѳны, кабалаыг вундалѳны, рісујѳѳны тувсов ју, гѳжга ју, пѳткајас ваын, Мазај, лагуша арт-мѳм, пруд мелнычанас.

Јѳрјасыг, колан вога гылалѳм корјас, лѳпјас улыг корѳалѳны гагјаслыг колкјасѳѳ. Кыш пѳын вегылѳс (куколка) пуктѳѳны дозјасѳ мунас, корјаснас, став лѳпнас.

А Сукинова.

[The page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is scattered across the page and does not form any recognizable words or sentences.]

Гырыҗык велөдчыҗаскөд гомға уҗ.

Көчыд төв кол. Лым өбәҗис, сыл. | кылалис. | Пөҗас,
посны челаҗас ылоны:

„| кылап-дөлап,
Казна. өҗөс волап.
Ивано, прөсә!
Марҗаб, аҗа!“

Марҗаис—сijө лоө ва, Иванис—|

Велөдчыҗаслы тајө каднас мыҗ керны? Мыҗ најө вермасны
сетны велөдчыҗаслы? Са быдторсө!

Лун мужалө. Турунҗас бидмөны, пуҗас корҗасдны, зоріҗ-
җас минидны, суҗас ічөтік иярниксө мытчөны. Пөҗаис лыдтөм-
щөттөм лебө лунвывоан, шоныдлысан. Гаҗасис, гутҗасис, ном-
җасис, бобуҗасис мыҗа җизгөны-дузгөны төгөрын. Вөрүн, вадор-
ын,—быд пельөсын чужө ловҗа тор!

Гаҗа-жө сек овиы, кывзыван-кө өлөмҗаныд быд шыө,
быд кылөм шы торjө!

Велөдчыҗаслөн сек оз пукавы дука школаын. Ныҗас
кө оз пырны. Колө җугыд, гаҗан, ыяли, вадор, вор. Виз вы-
лын гаҗа!

Велөдчыҗаслы тајө каднас колө челаҗ өлөмөн овы: гаҗ-
өдчыны, сорыҗны, ветлөдлыны накөд кытчө налөн өлөмныс
кыскө. Колө кызтыштыны асыд томлунҗастө, челаҗ-дырға өлөм-
тө. Петны велөдчыҗаскөд щөц уличаө, җугыд інө, петкөдны
школа өлөмсө ыялаө. Лыҗдыны велөдчыҗа ныҗас, вадачыҗас
колө игнавы өҗим томанөн.

Мунөҗ велөдчыны җенежүлө, вөрө, вадорө, віҗ вылө! Најө
ловҗа ныҗас, бурҗык велөдчыҗас.

1. Ывланы.

Петинный ывлао. Кызюй бура, мыл тижанлы jeneжувса пужасыс, зоричжасыс, ваыс, шоржасыс кутасны виставлыны. Сомын быд висталом журад он еул. Бура кызюмнас-на јешчю мијан мукод-дыржыс уна тор вунло. Оты шорыс ывланы мијанлы унжык висталас во гюгюрсга: нига-герти тюдмалюмыс. Сы-вюсна ывланылыны велюдчюгюн юрсыд колю вюфитны кабала да карандаш. Быд вылтор тюдмалюм-жылыс пасјавны.

Емюр зев поснүдик номјас, козувкотјас; жуюны, зыгюны. Сомын најюс куш өинмюн он ады, колю вюфитны ыждюдан стеклю, микроскоп, бритва, пуртјас. Бюрјажасыс ковмасны турун кор вундавны микроскоп пыр вюжюдигюн.

Турунјас, зоричжас вужюби костыны колю бөстны газетјас, газјасюс октыны банкајас, чюбюк сакјас.

Со і став. отсаөныс jeneжулыны велюдчюгюн: карандаш, бумага, ыждюдан стеклю, микроскоп, пурт, бритва, газетјас, банкајас да сакјас.

2. Школа дорса уж.

Мед воцны тюдмаланныд ти школа-дор, горт дор, керка гюгюр. Сорнүтанныд аскостаныд:

Керка вючисны пюлјас, ајјас...

Керка вючюма пуыс, кирпичю...

Пу керка регыджык сюмю.

Кирпич керка дыржык олю...

Уна суда керка абу зев бур зюнвючалуны. Гырыс юшинјаса керкаын өинјаслы кюкнүджык ужалюгюн...

Керка рюсүтанныд... Вюспаланныд колдон мичажык лоі, сөс-өа, ем-кю школаын муче), сетчю і юшюданныд сјюс. Рюсүтанныд мукод тор да сиз-жю вючанныд.

Амбар дорын сорнүтанныд мыла сјю вючюб, мыл сен вюжюны. Рюсүтанныд сјюс.

Мунанныд гюр-пича дорю.

Міжан роч гөр еща-на. Өтлааланныд роч гөр да комі пу гөр, кодыс лөомд, коднас өдіө уж ештө. Көн роч гөрсө вөчöны, мыжые...

Адцанныд мөсјасөс, вөвјасөс, балајасөс, канјасөс, чіпан-јасөс.

Сорытанныд лыстыөм-жылыө, важысан-ө сјіө мунд; вөв-жылыө, кор сјіөс велөдөмаөө кыскасны, ужавны.

Мыјла кан олө... Кушөм эверлаң сјіө мунд туша-сертыс. Чіпан колкыс кушөм бур тор бөстөны.

Кагыштанныд коркөја көртзырјөн да коканөн гөрөм. Гарыштанныд өнја олөм-жылыө, Совет-властыө міжан-понда төждыөмөм. Сорытанныд електричество жылыө, парөвөј машина-гөр-жылыө, тракторјас-жылыө, мунд пөлөс вө-му ужалан машинајас-жылыө. Сорылөн, төдөмлөн да ужлөн пом абу!

3. Вөлөст нуца мунігөн.

Мунанныд-вөчө вөлөст нуца. Гөдмөданныд вөлөст пукалөм—луна-банон алі војвыдө сјіө вөчөдө, асивлаң аљ рытывлаң. Керкајас лөвыддө-ө, мічаөс-ө, ортчөн алі пуг-нас најө сулалөны. Кытчө колы школа, кодарын вөчко. План вөчанныд. Сорытанныд масштаб-жылыө, гажакыка, буржыка сөстөм-куца вөлөстын керкајас пунктөм-жылыө. Велөдөд керка-карта гөгөр вөңың сөс-тома; улча вылыө лөп-јог ідравлыны. Мыјла?.. Сөкі оны лө-өмд, долыд, дөңвөцалунныд бур, инан-өбөсөд јон. Вөдөм шөчжыка төдлөны. Пөжарјасыө витчыөм-куца кыңи колө вөлөстјасын пук-оыны: сежөда-ө, шөкыда-ө.

Сад корјасө. Сілөјас (небачјас) өмлөны. Кушөм гажа. Сад зев бур тор. Сјіө гарјасөс өлөдлө градјас вылыө. Лунас став лөк дукөб шыдө-воштө ас пышкас, ыжык-кө сјіө... Керка маң-көс дөріңјас сөшдөм-жө бур керөны. Најөс колө војын улаң јныс мөд жырө (вежөсө) петкөдны. Војын став дөріңыс і став пумыс міжан-моз-жө лөлыштөны шөма газөн. Дөріңјас јөз-моз керөбны југыд ін, кысқыбөны југыдлаң... Вөгталөј, мыјла сөң? Пемыд інын-кө вөдән дөріңјасөс, өз лөны вежөсө. Мыјла? Мыјла колө веж-өдөмыс дөріңјасыслы?

4. Гујас вылын.

Воанныд гујас вылө. Рытын сен шуштөм. Лунын агныд ыжыдоо. Виставлөны: „тан мејам пөлө кулө, тан бабө... чој... дыр-нын уёны...“ Мыјла-нө ескө кулө мортыс? Морт кулө пөрысла, вистөмыс, дојмөмыс, вина јуөмыс. Кушөм лок овлө вина помыс. Сорнитанныд морт дөбөм-јылыс мјанын, мукөдлаын; важ јөз кыз дөблөмаде, мыјла мукөдлаас сотөны кулөм мортсө, көнјасын сотөны. Мыј колө мортыс кулөм бөрті. Ем абу рај, ад. Колө оз вичко, кыз сјө лөбма. Кыз лөбма „торја вын“—чудеса, јен. (Видөд гјжөдјас Рубакінлыс; Рейнах—История религии.) Наука вөтө мундмла јен бөрө колө; мөднор-кө, сылы кеммөм чинө, вөбжөнөкөн бырө.

5. Ју дорын.

Төла-кө—ва быга, гыёма. Лөн да шондіа кө—ставлөн өөлөм ворсө.

Географіаыс төдмөданныд јулыс поксө, кытчө сјө уө. Төдмөданныд вескыдла дор, шујга дор (ју візувтас ног чужөмөң колө сүвтны). Төдмөданныд кузтасө, пастасө јулыс, жужтасө. Вісталаннныд кушөм поснө јујас тајө јуө уөны, кушөм шорјас. Мыј німјасныс. Коди да мыјла налы німсө пунктөма. Кор ојдлө, кор коэмылө јуыд тіјан дінті. Мыјла колө ва кузта да жужта төдны. Кызі?

Вісталаннныд ватерпас-јылыс да рејкајас-јылыс. Кызі зер, лым да мукөд тор мерајтөны? Мыјөн? Воывлө оз паракөд? Мыј німа? Коди паракөдсө медвоз вежөбравлөма, вөчлөма? Кушөм пыж тіјанла дорын? Кушөм чері јонжыка олө, шедө? Кымын пөлөс олө тіјан јуын? Мыј најө сөјөнө? Кор јона шедөны? Сір-чері мукөд-дырјыс мортыс оз пов. Мыјон, кыи чері лолалө? Кыз чері чужө? Кыз најөс быстыны, мөдлаын паскөдны (чері віқан—акваріум). Мыј сјөб ачыс ваыс? Кыс артө, мыј сы пыцкын ем? (Мед уна шөммөдан газ¹) да өзјан газ²) Кыз сысјавны, сөстөм

1) Кислород. 2) Водород.

ва артмѣны? Кушѣм лѣк овливлѣ вѣно? Кушѣм бур керѣ вѣд?
Кушѣм јујас Кѣм мунѣ, рѣчы, с т а в м у вылын?

6. Мельничѣ дорын.

Мѣдѣдчаннѣ мельничѣ дорѣ. Вѣдлаланнѣ пруд, мельничѣ,
ва пыран ѣн кѣлѣса вылѣ. Пырад мельничѣ пыщкас. Тѣдмалад ва
кѣлѣса, кос кѣлѣса, ыжнѣ-ѣ ѣзкѣ. Унѣѣ ѣзѣ мельничѣ бѣи пунѣ,
во гѣгѣр. Сѣтаннѣ унѣ пѣлѣс задачајас. Мыј вѣстѣлѣ „ѣзкѣ“
(кыч кычѣыс— „ѣ“ да „кѣ“). ѣзкѣ шуд: „ме мортлѣн мед јон пѣыс.“
Пѣч шуд: „ме мортлѣн мед вѣчѣд вѣмыс.“ Кыч сѣд? дунѣш-
тѣј. Рѣсунѣчаннѣ. Кушѣм пѣлѣс мельничѣјас овлѣны?..

7. Вѣр шѣрын.

Мунаннѣ вѣрѣ, тѣдмасаннѣ пујаскѣд. Кушѣм пѣлѣс овлѣ
вѣр. Кушѣм пѣлѣс пујас быдмѣны мѣјан олан ѣнын. Кычѣ тѣдѣны
пуныс кызтасѣ, арѣсѣд. Кыч артмѣ нес. Мыјла пулѣн лыскыс,
корјыс вѣж. Кыч сѣјѣ лолалѣ, вѣјѣ. Сѣјан кѣјѣ пу пыщѣдѣыс
кыре дѣртѣыс, кор сѣјѣ вѣјѣ мунѣ. Кѣр сѣјѣс корјасыс вѣрѣдѣны,
сѣнѣ сѣјан лѣктѣ пу болѣвѣдѣыс.

Кушѣма быдмѣ пу куш ѣнын, мыјла? Кушѣм пуныс мыј вѣчѣ-
ѣны? Кушѣм пу нес вылѣ буржык? Бѣыс колѣ вѣртѣ вѣчѣны. Пу-
јаслѣн олѣмыс морт олѣм-кѣд-жѣ: кѣвѣвѣны мѣда-мѣдѣскѣд,
отсѣбѣны мѣда-мѣдлѣ. Мыјѣн нѣјѣ абу морт-кѣдѣ? Пу
оз куж сорнѣтѣны, јурсаѣавны, оз вѣрмы вѣтлѣдѣлѣны. Пу вѣнын
корјасыс кыч ѣшѣлѣны? Кушѣм сѣјантор мѣјан вѣрын быдмѣ?
Кыч морт тѣдѣма бѣ-јыныс? Кыч сѣјѣ вѣјѣдѣр перјысѣлѣма? Ѧнѣ
нушѣм бѣјас сѣвѣс?

Вѣсталаннѣ кер лѣдѣм-јылыс, пурѣн кычѣм-јылыс. Кычѣ
мѣјаныс керјыс мунѣ, мыј сыне вѣчѣны? Кѣрттуј вылѣ унѣ колѣ
вѣр. Паровѣз лѣмѣны лѣскѣн да ѣз шѣмѣн¹⁾. Паракѣдѣјас, баржа-
јас, мѣјан дорын керкајас, ставыс пуныс вѣчѣма. Пуныс-жѣ вѣчѣны

¹⁾ Кюменный уголь.

пельсајас, дофјас... уна тор. Вөр быртгъыс кутасны-нын сыыс быдторсө вөчавны. Мижан-дә уна көртгәд абу-дә. Олан инным ми-жан мед озыр вөрөн. Көвтөг енд керавдәг быдмыс пујасөс, вәдә најөс бине.

Мыј бөјө пу муыс, да мыј бөвтө сынөдме 1)?

8. Ёур вылын.

Гыдб-кө пыран вөр повсө, вәглөдлыны-кө јона кутан сет, воывласны зев пасинд куш инјас. Сени кок улад пычјанә ва. Шөчник пујас жугыла вәдөдөны. Сөщөм иныс шугө һурдн. Артмөма сјө сјә: кодјан-кө вылыс му, воас топыда лукөом өдд лыбб гөрд өөј. Зер бөрт; лым сылгјасөд, ваыс өөј пыр оз вермы пырны. Сојангор пујаслы һурын еша. Сы-вөсна сен оз вермыны најө бура быдмыны. Ёурны быдмө турипув, мырном. Мыјла најө сетчө петөны? Ёур вылын олоны кулықјас, туріјас—куз кока пөткајас.

Мыј позө вөчны һурмы? Позө вәдө пөртны. Мед ыжыд ёур Россјаны Пинскөј ёур. Сөтөн унжык һурсө вәдө-нын пөргөма. Тан мијан сјәжб колө вөчны. Колө һурјастө гуранјас, канаважас кодјөмөң костыны, пу дөпсө сөтны, новлыны. Сөсөа сетчө турун көданы: бөбөһан, пыреј, шыр аңкыщ. Сјө ужсө төдөны агрономјас.

9. Вәдә вывтә мунигөн.

Лөгчинныд вәдә выдө. Къит шугө вәдөдн? Туруна-абу? Мыјла турунтөммөны, кушмөны вәдәс? Кущөм пөлөс вәдәс мијан өмөс? Ојдлан ин, ласта, ректас, л о с, ольвив, н о в т а с вәдә. Кымын пөлөс турун быдмө му паостаас? Кущөмјас мијан өмөс, мыј һи-маөс? Вәдәс мијан турунтөмөс. Турун оз вермы петны көдөд-пөнда да өмөла вәдә дөзөритөм-пөнда. Олам ми војвылын: төв куз, гөжөм жеһыд; вәдәс вөвөг өгө вынөддөдө.

1) Сынөд—воздух.

Чукөртө: став өикас турунсо. Вөчөй гербарі, газетный-дө өбрөнд. Кушөм өвлө гербарі? Кушөм туруныс өлөлө (лекарство) поёо вөчны? Кушөм турунјасөс өөјоны моргјас? Мыјла колө гербарі? Мыј керөны корөсөн? Кор пывөдны купальничөдн? Мыј сіјө вөсталө? Сіјө вөсталө вөж вөжтырныс јөјталөмсө.*) Мыјла турунјас дукаөс, мыјла мукөдыслөн доріјјасыс зөв мөчаөс? Кыз ышкөны, мыјөн? Косөдн алы лөтовкадн буржык ышкыны? Мукөдлаын машөнафн ышкөны і куртөны.

10. Зарны өу пөвсын,

Шөпјас зарны гыөн гыалөны. Сіјө мјан һөһ лөктө. Му зөв уна. Сөмын колө төдны—бурис унаө. Кушөм му вылын буржыка өу бөдмө? Гырысөс-ө мјан мујас? Уна-ө көчө һөһ өтө мортыс? Уна-ө һөһ өтө өтө пүд көјдысөс? „Унжык-кө колө өу, сөк колө шөчжыка-көчны“ —шүлөмаөс вөж јөс. Сің абу? Кымын пөдөс өу мјан көчөны? Украинаын јона һөһ бөдмө. Тан мјан вөр да сөма!) өм. Оз ө поё ужөс кыткө вөжны (вөчөд Полянич. Экономия Чупровлыс, Царь-Голод С. Вах)? Кор көчөны өу, ід, кор пуктөны картупель?

Корсаң моргыд велөләмө өүсө вөфөтны? Көн чужлома картупель, кор вөјөмаөс сјөс Россияө, мјанө? Вөставны картупельнөј бунт-жылыс. Кыз буржыка поёо пуктыны картупель? Мыј колө төдны, мөд бура чужас көјдыс 2). Кыз мјанладорын вундөны, көстөны өүсө? Кыз өскө бурногыс колө? Кыз көјдысјас вөчны шыкөмыс.

Поёо өелны задөчөјас мөрајтны му куыта да пөста. Пөткөдлыны кымын квадратнөј сыв сјөд мулөн. Өтө му вылас, дөсөләнаө (2400 сыв) көчөс көкјамыс пүдөвөна өу. Уна-ө көчөс жынјас? көјмөд, пөјас? сөң вөчө. Төдмөдны велөдчысјасөс дөсөөтөнадн. Вөлөдны јөс пөма мујас мөрајтны.

*) Танө поёо көжтыштны рөч јөзлыс Көлада; јөктөмјас, гөжөдчөмјас славјананыс, Лөфөмер кыһылыс. Кушөм өм мјан, көмөјаслөн, сөщөм мөдөа гөжөдчөн лунјас?

1) Руда.

2) Васөд, шөныд, сөнөд. Мыјла?

II. Мыј вісталё жумцыд гёра.

Полё иё жумцыд гёра тьлё колё ветлыны. Сен вернитанныд гёра-жылыс, кер, кыз сійё артёмма. Мувічјасёб (снои) тёмбёбад. Мыј ем да овлё гёра пыцкын: клучјас, кёрт, ыргён, оімајас. Кыз артём јемдон уклад (сталь), чугун? Кёні? Мыј кызё вёчёны? Кушём сынёд гёра јылын? Мыјла гёра јылё пу оз быды? Мыј вёчёны лыныс, кыз? Мыј кыма гёрајас емёс комі муың, Ров-эјяны, Јевропаны, мукбё му зылың? Разалё оз гёра? Жугёдёны зер. ва. *) Ссиі рісугтчаньыд, чукёртчаньыд ізјас, оыланьыд.

12. Бёр школаын.

Кышозтінныд дас пёлёс інёд. Адзылінныд да кывніныд зев уна тор. Рісугтчінныд, артасінныд, решајтчінныд, зорічјас бытыштінныд: Гагјас, бобувјас банкатыр! Кужбј севса најёс пыдбжык тёмманьы! Јуасё гагјас-жылыс, дундалё зорічјас, вічёдё мікроскоп-пыр. Быдён најё лавјасё, быдён лёрёны. Пукталё, ош-лё картынајас, кыз тіжанлы мічажык кажітчас. Задачајаснытё, му мерајтёмнытё гортаныд, кужтёмјаслы вісталё. Вісталё, кыз бура картопель пуктыны, кыз бура кёзны да гёрны! Со-мыј ті адцінныд јенежулыс!

Задачајас, темаяс:

1. Мыј ме талун адчыні.
2. Кушём мјан школа, сас.
3. Кыз мјан гёрёны да кёзёны.
4. Мјан мельчыа.
5. Вуграсём.
6. Вочём.
7. Мыј ме тёда зери-жылыс.

*) Сынёд вежласём: шондёрлём да кёздёрлём.

8. Мыҗ вѳѳны коз пуыс, поҗбмыс, кѳѳ пуыс.

9. Колѳ оз сад.

10. Кушѳм уҗҗас крестанѳнлѳн гоҗѳмын.

11. Мыҗла колѳ амбар да пывсан да рыныш.

12. Ас јусан коҗарын ме ола.

Сад да школа мераҗтны рулеткаѳн.

Мераҗтны му: куҗѳм пельѳса, уна пельѳса, тѳгрѳс му.

Черѳтны план ас керкапыс, кыҗ сулалѳ амбар, сад, пывсан.

Черѳтны план став вѳлѳотлыс.

Черѳтны тѳдса ју, пасҗарны аѳлѳотҗасѳѳ, черѳтны шѳр.

Ј. Старҗѳѳѳ.

Библиография.

- Лесгафт*—Физическая география, ч. I и II.
Рубакин—Все сочинения, какие только найдутся.
Полянский—О трех царствах природы.
Д. Кайгородов—В царстве растений, I-II том.
Бородин—Жизнь растений.
К. Тимирязев—Жизнь растений.
 Его-же—Дарвин и его учение.
Баранов—География Росс. Империи.
Пинкевич—Химия.
К. Каутский—Наука, жизнь и этика,
С. Рейнах—Всеобщая история религии в 3 частях.
Райва—Правда о Боге.
А. В. Луначарский—Религия будущего.
Челпанов—Психология.
 Его-же—Мозг и душа.
Ф. Энгельс—Людвиг Фейербах.
К. Тагтарев—Социология и ее краткая история.
Липперт—История первоб. культуры.
 Хрестоматия—Вешние всходы.
Н. Харузин—Этнография, 4^а тома.
И. Иванов—География в 3 частях.

1871

0582

↓ Коми-3

2-1749